

Висновки. Підвищення особистісно-професійної компетентності педагога-дошкільника є ключовим фактором забезпечення якісної дошкільної освіти в умовах постійних інноваційних змін. Здатність педагогів адаптуватися до нових технологій, методик та вимог, а також їхнє прагнення до безперервного навчання та самовдосконалення є визначальними для успіху освітнього процесу. Реформи в Україні, спрямовані на підтримку педагогів та впровадження сучасних підходів, створюють сприятливі умови для професійного зростання. Успішні практики розвитку компетентності часто включають інтеграцію технологій, використання ігрових та дитиноцентричних методів, а також створення можливостей для співпраці та обміну досвідом. Подальші дослідження та впровадження ефективних програм професійного розвитку є необхідними для забезпечення високого рівня компетентності педагогів-дошкільників, що сприятиме гармонійному розвитку кожної дитини та її успішній підготовці до майбутнього.

Література

1. Адольф В.А. Формування професійної компетентності педагога. *Педагогіка*. 2018. №1. С. 72–75.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція). Київ. 2021. с.38
3. Закон України «Про дошкільну освіту» від 06.06.2024 № 3788-IX
4. Карандій В. Діяльність Українського інституту розвитку освіти: реформи в дошкільлі. *Дошкільне виховання*. 2020. № 8. С. 10–12.
5. Маркова А.К. Психологічні критерії та ступені професіоналізму педагога. *Педагогіка*. 2019(6). С. 55.
6. «Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»» від 19.10.2021 № 755-21
7. Синенко В.Я. Професіоналізм педагога. *Педагогіка*. 2019. №5. С. 45–51.

**Хоменко Алла,
Полтава**

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНИХ ПРОФІЛІВ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ У ВИМІРАХ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ

Автор обґрунтовує доцільність диференціації компетентнісних профілів педагогічної діяльності викладача університету в контексті цифровізації освіти в Україні, розкриває їх зміст та ключові особливості, характеризує компетенції викладача щодо технологічної

інтеграції визначених профілів у процес професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: *викладач вищої школи, цифрова освіта, цифрова компетентність, компетентнісні профілі викладача вищої школи з цифровізації освітнього процесу.*

Стрімка цифровізація всіх сфер суспільного життя зумовлює фундаментальні трансформації в системі вищої освіти, що висуває нові вимоги до професійних компетентностей викладачів університетів. Різноманітність освітніх технологій, гібридні форми навчання та нові формати взаємодії зі студентами потребують від викладачів не лише предметних знань, але й різнорівневих цифрових компетентностей, структурованих у доцільний комплекс профілів відповідно до конкретних освітніх завдань.

Проблема створення компетентнісних профілів викладачів вищої школи набуває особливої гостроти в контексті забезпечення якості освіти та конкурентоспроможності університетів на глобальному ринку освітніх послуг. Відсутність системного підходу до диференціації компетентнісних профілів ускладнює процеси професійного розвитку викладачів, формування програм підвищення кваліфікації та оцінювання ефективності професійної діяльності в цифровому освітньому середовищі.

Методолого-теоретичне підґрунтя дослідження цифрової компетентності викладачів вищої школи характеризується багатоаспектними науковими розвідками українських та зарубіжних дослідників. У вітчизняному науковому просторі фундаментальні концептуальні положення щодо дефініції, структурних компонентів та змістового наповнення цифрової компетентності розроблено у працях В. Бикова, О. Буйницької, І. Воротнікової, Р. Гуревича, В. Кухаренка, О. Лозової, Н. Морзе, О. Овчарук, Л. Панченко, О. Спіріна та інших науковців. Світовий науковий дискурс з окресленої проблематики представлений працями J. Braak, R. Puentedura, M. Koehler, D. Laurillard, C. Redecker, G. Siemens, N. Scagnoli та інших дослідників, які пропонують інтегративний міждисциплінарний підхід до феномену цифровізації освіти. Незважаючи на наявність значного масиву теоретичних та прикладних досліджень у сфері цифрової компетентності педагогів, існує низка аспектів, які залишаються недостатньо вивченими та потребують подальшого наукового опрацювання. Одним із них є диференціація компетентнісних профілів викладача вищої школи у вимірах цифрової освіти.

Викладацька діяльність у системі вищої освіти характеризується рядом специфічних особливостей, детермінованих контингентом здобувачів освіти, цільовою спрямованістю на розвиток професійних компетентностей та інтеграцією освітнього процесу з науково-дослідницькою роботою.

На противагу шкільній педагогічній практиці, університетське викладання відзначається розширеними межами академічної автономії, суб'єкт-суб'єктною моделлю комунікації викладачів зі студентами та диверсифікацією дидактичного інструментарію. Ключовим викликом сучасної університетської дидактики є органічне інтегрування усталених академічних принципів з інноваційними освітніми технологіями, що передбачає конструювання інтегративних форматів навчання, спрямованих на підвищення рівня академічної залученості студентів та формування у них релевантних професійних компетентностей.

Варто акцентувати, що в сучасних умовах відбувається парадигмальна трансформація педагогічної діяльності у закладах вищої освіти від усталеної моделі передачі знань до фасилітації професійного становлення та розвитку метакогнітивного потенціалу здобувачів освіти. Зазначена трансформація детермінує необхідність систематичної комунікації викладача з представниками професійної спільноти, аналізу глобальних освітніх тенденцій та імплементації результатів власних наукових пошуків у навчально-пізнавальний процес. Це створює підґрунтя для формування інноваційного освітнього середовища, в якому теоретичні конструкти набувають практичного запровадження на основі реалізації професійно орієнтованих проєктів та дослідницьких кейсів.

У цих умовах цифрова компетентність виступає інноваційним структурним елементом у системі професійного інструментарію викладача вищої школи, який забезпечує методично обґрунтовану імплементацію інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, детермінує можливості для проєктування високоякісного мультимодального освітнього контенту та створює передумови для практичної реалізації студентоцентрованої освітньої парадигми в контексті цифрової трансформації сучасного академічного простору [6].

Концептуальне визначення сутнісних характеристик та структурних компонентів цифрової компетентності викладача вищої школи є ключовим питанням досліджуваної проблематики. Європейська референтна рамка цифрової компетентності педагогів (DigCompEdu), розроблена Об'єднаним дослідницьким центром Європейської Комісії у 2011 році, пропонує системну концептуалізацію цього феномену,

трактуючи його як інтегративну здатність критично й ефективно імплементувати цифрові технології в освітній процес, професійний розвиток та комунікативні практики [5]. Зазначений концептуальний документ окреслює шестикомпонентну структуру цифрової компетентності, що охоплює основні сфери професійної діяльності викладача: 1) професійне залучення, 2) цифрові ресурси, 3) навчання та викладання, 4) оцінювання, 5) розширення можливостей здобувачів освіти, 6) сприяння розвитку цифрової компетентності. DigCompEdu також пропонує таксономію рівнів цифрової майстерності педагогів за шестирівневою градацією від початківця (A1) до новатора (C2), що створює підґрунтя для діагностики, самооцінювання та проєктування траєкторій професійного розвитку викладачів у цифровому освітньому середовищі.

«Концептуально-референтна рамка цифрової компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників» (2021 р.) представляє холістичну дефініцію досліджуваного феномену, визначаючи цифрову компетентність як комплексну особистісну здатність до імплементації цифрових технологій для конструювання інноваційних освітніх середовищ, критичного аналізу цифрових ресурсів та забезпечення інформаційної конфіденційності. Структурно-функціональна архітектоніка цифрової компетентності охоплює п'ять ключових сфер: 1) професійну залученість, 2) цифрові ресурси, 3) організацію навчання та викладання, 4) діагностику й підтримку здобувачів, 5) розвиток цифрової компетентності [2]. Вважаємо, що концептуальний документ слугує методологічним підґрунтям для проєктування освітніх програм підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, діагностики рівня сформованості їхньої цифрової компетентності та нормативно-правового забезпечення процесів цифрової трансформації вітчизняної системи освіти.

Таким чином, приходимо до умовиводу, що цифрову компетентність викладача вищої школи доцільно розглядати як інтегровану здатність ефективно, критично і безпечно використовувати інформаційно-комунікаційні технології для створення інноваційного освітнього середовища, реалізації дослідницької діяльності, комунікації з професійною спільнотою, управління навчальним процесом та власним професійним розвитком.

Особливої евристичної цінності в межах нашого наукового пошуку набуває проблематика диференціації та структурування компетентнісних профілів викладача відповідно до різних траєкторій цифровізації

освітнього процесу. Компетентнісний профіль, у нашому розумінні, являє собою системно організований комплекс специфічних когнітивних, операційних, функціональних та аксіологічних компонентів, що детермінують спроможність та вмотивованість викладача до ефективної реалізації диверсифікованих функціональних ролей в умовах цифрової трансформації освітнього простору.

На підставі компаративного аналізу наукового дискурсу досліджуваної проблематики [1; 2; 3; 4; 5; 6], емпіричного вивчення професійної діяльності науково-педагогічних працівників вищої школи, системного дослідження цифрових трансформацій освітнього середовища та актуальних викликів інформаційного суспільства, нами обґрунтовано доцільність виокремлення та імплементації в освітню практику таких компетентнісних профілів.

1. Профіль розробника цифрового контенту визначає компетентність викладача у створенні оригінальних цифрових освітніх матеріалів різноманітних типів. Ключова особливість профілю полягає в оволодінні технічними й творчими компетенціями для розробки мультимедійного навчального контенту (відеолекцій, подкастів, інтерактивних презентацій, цифрових наративів, симуляцій, інфографіки тощо). Такий викладач майстерно використовує спеціалізоване програмне забезпечення для генерування та опрацювання різних медіаформатів, застосовує принципи візуального дизайну, демонструє навички сторітелінгу та створює емоційно привабливий контент відповідно до сучасних якісних стандартів і особливостей цифрового сприйняття інформації.

2. Профіль куратора цифрового контенту відображає здатність викладача ідентифікувати, оцінювати, добирати, структурувати та забезпечувати доступ до якісних цифрових освітніх ресурсів. Сутність профілю полягає в критичному аналізі та систематизації різноманітних інформаційних джерел, формуванні тематичних колекцій цифрових матеріалів, адаптації відкритих освітніх ресурсів до специфіки навчальної дисципліни та студентських потреб. Викладач-куратор демонструє навички цифрового пошуку, обізнаність у принципах авторського права в цифровому середовищі, уміння оцінювати достовірність і релевантність інформації, створювати метадані для організації цифрових колекцій та проєктувати навігаційну систему цифрового контенту, що суттєво розширює інформаційний простір дисципліни.

3. *Профіль експерта цифрової безпеки та етики* характеризується комплексним володінням викладачем правовими, етичними та захисними аспектами функціонування цифрового освітнього середовища. Основа даного профілю ґрунтується на компетентності щодо забезпечення конфіденційності персональних даних та приватності суб'єктів освітнього процесу, дотримання принципів академічної доброчесності у віртуальному просторі, попередження плагіату, протистояння кібербулінгу та різноманітним проявам деструктивної поведінки в онлайн-середовищі. Викладач із розвиненим профілем експерта цифрової безпеки та етики володіє навичками захищеної діяльності в онлайн-середовищі, розуміє принципи захисту авторських прав, уміє розпізнавати потенційні ризики використання різних інформаційних технологій та формує у студентів основи відповідальної та етично обґрунтованої поведінки в мережевому просторі.

4. *Профіль аналітика цифрових освітніх даних* включає систематизацію, аналіз та інтерпретацію даних про навчальну активність студентів в цифровому середовищі для вдосконалення освітнього процесу. Сутність профілю полягає у володінні методами освітньої аналітики, розумінні принципів функціонування систем управління навчанням (LMS), вмінні використовувати різноманітні інструменти для моніторингу прогресу студентів та оцінки ефективності навчальних практик. Викладач-аналітик цифрових освітніх даних здатний розробляти валідні інструменти цифрового оцінювання, виявляти патерни навчальної поведінки студентів, прогнозувати їх успішність, своєчасно ідентифікувати проблемні зони та приймати обґрунтовані педагогічні рішення на основі аналізу даних.

5. *Профіль фасилітатора цифрової взаємодії* характеризується здатністю викладача до організації, модерування та активізації результативної комунікації й співпраці у віртуальному освітньому середовищі. Основу даного профілю складає опанування технологіями ефективного керування різноманітними формами синхронного та асинхронного спілкування, методиками залучення здобувачів освіти до конструктивного діалогу в онлайн-просторі, формування атмосфери цифрової довіри та взаємопідтримки. Викладач-фасилітатор цифрової комунікації демонструє високий рівень володіння засобами віртуальної співпраці, компетентний в координації командної діяльності на електронних платформах, здатний підтримувати мотиваційну активність та залученість студентів, долати перешкоди в спілкуванні та гарантувати інклюзивний характер цифрової освітньої взаємодії.

6. *Профіль цифрового освітнього дизайнера* передбачає компетентність викладача у сфері концептуалізації, створення та впровадження інноваційних педагогічних середовищ із застосуванням інформаційних технологій. Основу даного профілю становить здатність адаптувати традиційний дидактичний контент до електронного формату, продукувати інтерактивні освітні ресурси, реалізовувати засади інструктивного дизайну та досвід користувача при конструюванні онлайн-курсів. Викладач із сформованими компетенціями цифрового освітнього дизайнера володіє навичками систематизації навчального контенту відповідно до специфіки віртуального сприйняття інформації, здатний вибудовувати послідовні та когнітивно адекватні освітні маршрути, ефективно інтегрувати різнопланові електронні засоби та забезпечувати полімодальність навчання з метою оптимізації результативності педагогічного процесу.

7. *Профіль дослідника цифрової педагогіки* орієнтований на формування у викладача здатності до систематичного вивчення, аналізу та розроблення інноваційних освітніх підходів на основі застосування інформаційних технологій. Основу даного профілю становить опанування методологічними засадами науково-педагогічних розвідок у віртуальному освітньому середовищі, критичне переосмислення наявних цифрових дидактичних практик, експериментування з новітніми технологіями та методиками, а також компетентність в оцінюванні їх результативності та впливу на освітні досягнення. Викладач-дослідник у сфері цифрової дидактики активно моніторить актуальні тенденції в галузі технологій едукації, долучається до діяльності професійних науково-практичних співтовариств, оприлюднює результати власних наукових пошуків, концептуалізує та апробує інноваційні педагогічні моделі, що сприяє збагаченню теоретичної бази та прикладних стратегій електронної освіти.

Вважаємо, що розроблення та впровадження диференційованих компетентнісних профілів викладача вищої школи для різних аспектів цифровізації освітнього процесу структурує його професійну діяльність та забезпечує системне формування необхідних компетентностей.

Таким чином, диференціація компетентнісних профілів у вимірах цифрової освіти забезпечує цілеспрямований розвиток спеціалізованих навичок викладача вищої школи відповідно до специфічних функціональних ролей у віртуальному освітньому середовищі, сприяє підвищенню якості та ефективності цифрового навчання на основі персоналізації професійного зростання та створює підґрунтя для

формування комплексної системи підготовки педагогічних кадрів, здатних адекватно відповідати викликам сучасної цифрової трансформації вищої освіти.

Перспективні напрями подальших досліджень вбачаємо у розробленні діагностичного інструментарію оцінювання рівня сформованості визначених компетентнісних профілів, створенні системи індикаторів та критеріїв їх вимірювання, проєктуванні персоналізованих траєкторій професійного розвитку викладачів вищої школи відповідно до специфіки кожного профілю.

Література

1. Буйницька О., Василенко С. Корпоративний стандарт цифрової компетентності викладача університету. *Відкрите освітнє у-середовище сучасного університету. Електронне наукове фахове видання*. 2022. № 12. С. 1–20.
2. Концептуально-референтна рамка цифрової компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників. 2021. 70 с. URL: https://osvita.diiia.gov.ua/uploads/0/2900-2629_frame_pedagogical.pdf
3. Наливайко О. О. Цифрова компетентність: сутність поняття та динаміка його розвитку. *Компетентнісний підхід у вищій школі: теорія та практика*: кол. моногр. / за заг. ред. О.А. Жукової, А.І. Комишана. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. С. 40–65.
4. Рамка цифрової компетентності вчителя (DigCompEdu). 2018. URL: <https://thedigital.gov.ua/>
5. Структура ІКТ-компетентності вчителів. Рекомендації ЮНЕСКО. 2011. 95 с. URL: <http://iteach.com.ua/files/content/5EDCFd01.pdf>
6. Ткаченко А. Інновації у вищій освіті: нові підходи та технології навчання. *Економічний аналіз*. 2024. Т. 34. № 3. С. 110–121.

Цінько Світлана,
Глухів

ВМІННЯ НАВЧАТИСЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

У статті розглянуто вміння навчатися впродовж життя як ключовий елемент професійної компетентності сучасного педагога. Обґрунтовано його визначальну роль в умовах динамічного розвитку освітнього простору та суспільства. Проаналізовано сутнісні характеристики, основні компоненти та механізми реалізації цього вміння в контексті педагогічної діяльності, включаючи самоосвіту,